

Lövsta bygderåd

För att framställa järn behövde man kol och för att göra kol behövde man hugga ner skog med yxa, kapa timret i tremeterslängder och bygga kolmilor där man tillverkade kol.

Bönderna i de omkringliggande byarna var tvungna att leverera kolved och träkol till bruket. De högg skog, barkade och körde stockarna till ett ställe i skogen, en s.k. kolbotten som ställts i ordning. Där restes en s.k. kolmila av ved i tremeterslängder på ett speciellt sätt och den täcktes sedan med ris och kolstybb och så satte man eld på den. Milan fick dock ej brinna, utan enbart pyra. Om milan brann med öppen eld så brann veden upp och blev till aska och det fick inte hända. Med reglerad syretillförsel så pyrde det bara i milan och då blev veden till kol och inte till aska. Det tog cirka en vecka att framställa kol i en mila och den måste övervakas dygnet runt så att den inte skulle brinna. Den som övervakade milan kallades kolare och de bodde i en kolarkoja i skogen.

Fotografokänd. Text Helena Ericson-Wik.

Mälteriet i Löfstabruk är det äldsta bevarade i Sverige. Det konstruerades av kamreraren vid Leufsta, Peter Wäsström, år 1768 och är idag ett industrihistoriskt minnesmärke. I mälteriet lades kornet i två kar som var till hälften fyllda med vatten. Kornet fick ligga i vattnet, stöpas, i två dygn innan det skyfflades ut på golvet som var lite varmt från värmen från smedjan. På golvet började kornet gro. Det skyfflades två gånger per dygn medsols runt lokalen för att inte mögla. Värmen från smedjehärden leddes in under mälteriets perforerade torkplåtar med järnrör. Rotgroddarna lades på dessa plåtar för att torka. För att förhindra överhettning så att rotgroddarna skulle bli förstörda så måste man ideligen röra om maltet med en raka och den sysslan sköttes av en mältare. Han var tvungen att hålla sig vaken, men kunde få vila korta stunder på en brits som var fäst i väggen. Han var dock tvungen att hålla en plåtbit i handen under vilan för om han somnade så föll plåten till golvet med en skräll och väckte honom. Ölet bryggdes senare i två brygghus med jäskällare i närheten av mälteriet. Ölet fylldes i tunnor och lagrades i en halvt underjordisk iskyld källare.

Fotografokänd. Text Helena Ericson-Wik.

Lövstabruks begravningsplats anlades som enskild begravningsplats av Carl De Geer 1860. Bruket hade egen kyrka, men saknade begravningsplats. Lämplig mark saknades i nära anslutning till brukets kyrka, vilket gjorde att man valde att förlägga begravningsplatsen några kilometer bort, på Sillbo ägor. Av brukets kapitalbok 1861 framgår följande: "Hans Excellence m.m. Högvälborne Grefven Herr Carl De Geers anläggningskostnad af nya Brukskyrkogården, 3 587 Riksdaler 96 öre". Fotot visar sex gravvårdar uppställda mot staketet på Lövstabruks kyrkogård. Dessa gravvårdar har en gång prytt några smeders gravar och är ett minnesmärke från det gamla bruket.

Foto Olle Norling, Upplandsmuseet. Text Lars-Gösta Hellberg.

Fotografiet visar södra delen av Stora Gatans smedsbostäder som speglar sig i övre dammen. Smedsbostäderna uppfördes som tvåfamiljshus med långsidan ut mot gatan efter det ryska angreppet 1719 och stod färdiga omkring 1725. De uppfördes i knuttimmer, men vid 1700-talets mitt fick de sina gula rappade fasader. De rymde då en förstuga, ett stort kök och en liten kammar. Köken hade ursprungligen en öppen eldhärd under murad spiskåpa. I kammaren fanns ofta redan från 1730-talet en kakelugn tillverkad av brukets egen kakelugnsmakare. Under 1900-talet har alla hus utom ett moderniserats. I byggnaderna utmed Stora Gatan bodde anställda med hög status i det dåtida samhället, främst vallonsmeder.

Foto Göte Ask. Text Leufsta Bruksarkiv.